

A „felfedezett” Tömörkény

Tömörkény István szobrának vasárrapi leleplezési ünnepsége Szegedre és nagy irófiára irányította az ország közvéleményének figyelmét. Számos Tömörkényt méltató cikk jelent meg ez alkalomból a fővárosi sajtóban, ezek közül alant közlünk kettőt, mint Tömörkény István legújabb történeti felfedezéseinek érdekes dokumentumait.

A Pest keddi száma „Az író szobra” című szép cikkében a következőket írja:

Szobrot emeltek Tömörkény Istvánnak, a nagy magyar írónak. A szobor, a halhatatlanság jelképe, ott áll a szegedi kultúrpalota előtt és hirdeti a halás utókor tiszteletét és megbecsülését az írónak, aki tollával szolgálta nemzetét. Negyedszázad telt el Tömörkény halála óta, hosszú idő és sokkal több huszonöt évvel, ha azokkal az eseményekkel mérjük, amelyek ezalatt játszódtak le életünkben. Ennyi idő kellett ahhoz, hogy felfedezék és értékeljék a magyar irodalom egyik legkimagaslóbb egyéniségét, ennyi és semmivel sem kevesebb, hogy a magyar paraszti lelkének egyik legnagyobb ábrázolója bevonuljon Pantheonjába. Önkéntelenül is eszünkbe jut Laczkó Géza megrázó cikke, amely a Pest-ben jelent meg arról, hogy a magyar író, amíg él, keservesen küzd és legtöbbször fájó mellőzöttség a jutalma: csak halála után szólnak meg a dicsőítő barsonak, amint ezt Krudv Gyula és igen Tömörkény István eseteiben is történt. Minketöbbször napjainkban felfedezik fel s íme, az egyik már szobrot is kapott.

Pedig már régen megérdemelte volna. De ne hánytorgassuk fel a mulasztásokat és a hibákat: örülünk, hogy a szobor végre ott áll talapzatán, hirdetve, hogy volt és — van Tömörkény Istvánunk, egy igazi író és művész és színtiszta, igazi magyar, akinél teljesebben és szemléltetőbben még senki sem ábrázolta a tanyai parasztot. Ha már Krudv említettük, írjuk le ide, hogyan bucsuzott a nagy elmédő huszonöt évvel ezelőtt a halott Tömörkénytől: „Az Alföld felet” álmokként tűnik el a látóhatár felé egy fehér kőcsagmadár — ez volt Tömörkény lelke. A magyar föld varázslatos erejének csodája volt Tömörkény István írói pályafutása, amely a szegedi tanyákon indult el és ugyanott fejlődött be; a legzártabb és legtitesebb magyarságban oldódott fel mind az, amit látott, megfigyelt és leírt. Anyja Ströbl, apja Steingassner volt, mindketten osztrák származásúak. Ő maga Ceglédén született és egész életét Szegeden és a tanyai világban élte le s ez a táj életének első napjától fogva a magyar nyelv, az akácok Alföld, a fehér kis házak, a poros utak és a pusztai emberek által magyarra formálta.

Élete és műve talán a legszemléltetőbben és legmeggyőzőbben mutatja, hogy az, aki itt születik: magyar és még inkább azzá válik lelkében egyre jobban elmélyülő magyarságának tudata és érzése. Ez a tudat és ez az érzés Tömörkénynél a művészi alkotás hatalmas eszközévé vált s a rajongó szeretet, amely a magyar fajához fűzte, halhatatlan művek teremtésére rendelte el. Ez a szó: népi és az író, amelyet ez a szó jelent ma irodalmunkban, akkor még ismeretlen volt. De ő szerényen, minden feltűnés nélkül — a baráti körös nem barsongtól mögötte — írta azt, amit látott és érzett. Nem dicsőítette senki, legfeljebb sokan nem értették, holott a legérthetőbben beszélt népünkről, a falusi paraszti életéről. Művei most reneszánszukat élik és egymásután jelennek meg. Szobra egy nagy író és egy jó magyar emléket hirdeti, a fehér kőcsagmadár lelkét, amely ma is szól hozzánk.

A Magyarország K. A. (nyilván Károlyi Aurél, a kiváló esztéta ne-

vének kezdőbetűit jelenti a jelzés) aláírása „Tömörkény” című cikke a következőként szól:

Vasárnap leleplezték le a szobrot a szegedi Móra-kertben. Szobrának talapzatán még olyan frissek az ünnepi koszorúk, mint negyedszázad előtt félbeszakadt, izes-zamatos írásai, amelyek mindmáig az alföldi magyar lélek legelső és legesodálatosabb megnyilatkozásai közé tartoznak.

Szeged sok nagy, időálló irodalmi értéket adott az irodalomnak. Dugonics Andrásról Juhász Gyuláig, Tömörkény Istvántól Móra Ferencig. „Almenéileg” még Mikszáthhoz és Gárdonyihoz is tartja a juss. De a végleg odavőkörezettek között egyedül Tömörkény volt az, aki megszerzte és megtartotta a „Szeged írója” nevét. Pedig ő duplán idegenből származott be a „torony alá”. Ceglédén született és keresztneve szerint családja sváb eredetű volt. Mégis, milyen „kajszin” magyar, milyen igazi szegedi öröklakó lett belőle. A két magyar alföldi város olyan jellegzetes magyarrá nevelte, hogy neve — amelyet a híres szegedmelléki pusztától kölcsönözött — ma már szinte jelképes kifejezője az alföldi magyar lélekalkatnak, tempós észjárásnak, szemléltető gondolkodásmódnak. Reális élet-szemlélete és gröngrőző humora a magyar zsánerként, a tipikus magyar sajtáságokat egyéni formába foglaló rajz páratlan nagymesterévé avatta. A szegedi népet, Mikszáth kaszavárló parasztlának édes-testvéreit, a „gerendás szobák” lakóit, a homoki eszmásokat és mezitlábásokat, a vízenjárókat és kétkézi munkásokat valószínűleg ő fedezte fel irodalmunk számára. Móra és a többiek az általa válogott első csapáson haladtak tovább, utóbb néni arcokkal gazdagítva a Tömörkény kezdeményezett alföldi galériát.

Negyven év előtt a „magyar Görkije”-nek nevezték, holott akkoriban nyilván hírt se hallotta a „mezitlábások” orosz írójának. Ma, amikor szobra ott áll megrázt barátja s hozzá méltó íróháza: Móra Ferenc kertjében, egyszerűen a nevén nevezi mindenki. Tömörkény — mondja a szegedi ember s úgy érzi: saját városát, egész ősi-magyar életformáját egyszerűen fejezi ki ezzel a mélyzengő névvel, amely úgy kondul át ország-szerre az olvasók emlékeztető, akár a messzi puszták felől szálló, méla hangszó.

Szeged, amely már régen szobrot állított Dugonicsnak, az első magyar regényíró ősnak s Móra után most Tömörkény képmását is megörökítette, nem véletlenül lett egyetemi kultúrváros. A szegedi néplélek a „szegedi gondolat” földjén eleven európai életet él. Homokjából álmokat, kultúrpalotákat, szellemi várakat és isen áldotta tehetségeket tudott növesztetni, délibábnak tetsző álmok” tudott valóra váltani. S mindezen felül — ez talán a legszebb — meg is becsüli minden belőle sarjadó értéket. Somogyi-könyvtára már félszáz éve híres volt (majdnem olyan híres, mint a paprikája) és tragikusorsú Juhász Gyula nevét is utóval írta be napjaink város-történetébe. Most, vasárnap, Tömörkény István, a magyar néplélek legnagyobb írói megismerését, je előtt róttá le halás kegyeletének adóját.

Szeged lélekformáló, magábaolvasztó, páratlan asszimiláló erejét minden időkre hirdeti Tömörkény, a legmagyarabb alföldi író halhatatlan életműve. Ennek a nagyszerű életműnek méltó megbecsülése viszont — immár szoborra rögzítetten is — arról tanuskodik, hogy a Tisza-Maros-szög átellenében valóban európai szellemű nemes népi hagyományait öntudatosan ápoló magyarok laknak. Olyan igaz és igazi magyarok, akikben vérre vált a nemzeti kultúra szeretete.

HIREK

Szegedi utmutató

A Somogyi-könyvtárban és az egyetemi könyvtárban vasárnap és ünnepnap kivételével könyvtárszolgálat.

A városi muzeum egész évben nyitva.

Szolgálatos gyógyszerárak: Barcsay Károly Tisza Lajos-körút 32, Bulesu Barna Kálvária-tér 7, dr. Löbl Imre Gróf Klebelsberg-tér 4, Moldován Lajos Ujszeged Vedres-u. 1, Selmeczi Béla Somogyitelep IX. utca 489.

Városi Színház: Egy nap a világ.

Mozi műsora: Belvárosi Mozi: Feketeleves, Tiszavirág, Korzó Mozi: Szerelmes asszonyok, Széchenyi Mozi: Egy boldog század esinál.

—000—

AZ ELSŐTÉTÍTÉS KEZDETE ESTE TIZ ÓRAKOR. VEGE REGGEL HÁROM ÓRAKOR.

—000—

Műszaki bizottság elé kerül a vasutas emlékmű elhelyezésének ügye. Megírtuk, hogy kedden a városrendelési, jogügyi és pénzügyi bizottság foglalkozott a vasutas emlékmű elhelyezésének ügyével. Értesülésünk szerint a bizottság úgy döntött, hogy mielőtt a kisgyűlés elé terjesztené az emlékmű elhelyezésének ügyét, műszaki bizottságot kér fel annak megállapítására, hogy ha a hőforrás fölé építik fel az emlékművet, ez a körülmény nem lesz-e zavaró hatása a vízszolgáltatásra.

Horváth József a rendőrség vezetőjének helyettese. A belügyminiszter dr. Horváth József rendőrtanácsost a rendőrség szegedi kapitánysága vezetőjének állandó helyettesítésével megbízta. A kintmentesszámba menő megbízatás osztatlan örömet keltett a rendőrség testületében, ahol Horváth tanácsosban a tapasztalatokban gazdag feladata magaslatán álló kartáron kívül a rokonszenves, előzőkény jóbarátot is nagyra becsülik. Nyilván ilyen meleg rokonszenvvel fogadja a kintmentést Szeged közönsége is, amely a ma legfontosabb hálókörre, a légóttalmi narancsnokság vezetőjének pozíciója révén ismeri és bízik meg mindenkor tanasztalt nyugalmában, körültekintő éberségében.

Szily államtitkár díszdoktorává avatja a debreceni egyetemet. Budapestről jelentik: A Kormányzó ur a választás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedte, hogy a debreceni m. kir. Tisza István-tudományegyetem dr. Szily Kálmán m. kir. titkos tanácsos, volt államtitkár, műegyetemi nyilvános rendes tanárt a magyar felsőoktatásügy és különösen a debreceni tudományegyetem fejlesztése körül szerző kimagasló érdemeiért a bölcsészettudományok tiszteletbeli doktorává avassa és részére a tiszteletbeli doktori oklevelet kiszolgáltatassa.

Kiskunfélegyháza alapításának 200. évfordulója. Kiskunfélegyházáról jelentik: Kiskunfélegyháza megyei város alapításának 200. évfordulója alkalmából június 3-án délelőtt 11 órakor a város háza közgyűlési termében díszközgyűlést tart, majd azt követően jubileumi ünnepséget rendez. A Hősök szobrának megkoszorúzása után dr. Péter József megyéspüspök a Szent János-terem tábort misét mutat be és felajánlja a várost Jézus Szent Szívének. A felajánlási imát dr. Rozsnyai Béla polgármester mondja. A KTK-sportpályán a középiskolai ifjúság tornabemutatót rendez, este a Koronaszálló dísztermében az ifjúság előadást rendez jelenetekkel, szavalatokkal, népi játékokkal, ének- és zenés számokkal.

Ma értekezletet tart a kormánypart

Budapest, május 26. A parlament ülésének elnapolása óta fokozottabb tevékenységet fejt ki a Magyar Élet Pártja, amelynek tagjai most a szokottnál jóval gyakrabban jönnek össze értekezletre. A MÉP akadémiautcai székházában ma, csütörtökön ismét igen látogatottan igérkező pártértekezlet lesz, amelyen részt vesz Kállay Miklós miniszterelnök és a kormány valamennyi tagja. (MTI)

—000—

Donnert nyugalmazott pénzügyi államtitkár meghalt. Budapestről jelentik: Donnert Aurél ny. pénzügyminiszteri államtitkár május 25-én délután elhunyt. Temetése május 28-án délután 5 órakor lesz a Farkasréti-temető halottasházából.

Kölni orvosprofesszor előadása az egyetembarátok rendkívüli orvosi szakülésén. Az Egyetem Barátai Egyesületének orvosi szakoszlálya rendkívüli szakülést tart május 27-én, csütörtökön. Elnököl: Rávnay Tamás. Tárgysorozat: Professzor dr. M. Schneider Köln: Über die cerebrale Cirkulation. A rendkívüli szakülés helye a bérnyógyászati klinika tanterme. Kezdeté délután 6 órakor.

A TISZA VIZÁLLASA A szegedi rendőrség révkapitánysága jelentése szerint a Tisza vizállása május 26-án reggel 7 órakor 343 centiméter, a levegő hőmérséklete 10 fok Celsius volt.

A kultuszminiszter megkönnyítette a gyógyszerészgyakornoki idő kitöltését. Budapestről jelentik: Szinyei Merse Jenő kultuszminiszter legújabb rendeletével lehetővé teszi, hogy a gyógyszerészgyakornokok a kötelező egyévi gyakorlati időt az eddigi rendelkezésektől eltérőleg nemcsak az első tanulmányi év után egyhuzamban, hanem egyetemi tanulmányaik folyamán a nyári és karácsonyi szünetek alatt részletekben is teljesíthetik. A 15 napnál rövidebb ideig tartó gyakorlatot azonban az előírt időbe beszámítani nem lehet. Ha a gyógyszerészgyakornok a kötelező egyévi gyakorlatot egyetemi tanulmányainak befejezéséig nem tudta teljesen elvégezni, a hátralevő gyakorlatot a végbizonyítvány megszerzése után is teljesítheti, oklevelet azonban csak a gyakorlati idő szabályszerű kitöltése után kaphat. A kultuszminiszter külön rendeletet adott ki a gyakornoki gyakorlat szabályozása tárgyában, továbbá a gyógyszerészgyakornok feljogosító vizsgához szükséges gyógyszerészségi szolgálat tárgyában is. Így gyógyszerészgyakornok feljogosító vizsgára az eddigi rendelkezéstől eltérően gyógyszerészségi minőségben eltöltött kétévi szolgálat után is lehet jelentkezni. A szegedi szolgálatból azonban legalább egy évet a gyógyszerész-mesteri oklevél megszerzése után kell eltölteni.

Verbőcs-i jogi szeminárium

mindenféle jogi vizsgákra, államszámviteltanra is előkészít. Legújabb jegyzeteit bérbe is adja méltányos feltételek mellett. Budapest, IX., Üllői-ut 3.